

Fråga om socialnämnds utlämnande av uppgifter om enskilda personliga förhållanden till ett kommunalt bostadsbolag

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA, som är god man för BB, född 1977, klagomål mot Socialnämnden i Tyresö kommun. AA klagade på att sekretessbelagda uppgifter rörande BB:s personliga förhållanden hade lämnats ut till Tyresö Bostäder AB (i fortsättningen Tyresö Bostäder) vid handläggningen av ett ärende om insats i form av särskilt anpassad bostad för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Till anmälan fogade AA vissa handlingar.

Utredning

Inledningsvis inhämtades handlingarna i ärendet rörande BB:s ansökan om insats enligt 9 § 9 LSS.

Därefter anmodades Socialnämnden i Tyresö kommun att inkomma med utredning och yttrande över det som AA anfört i sin anmälan till JO.

Nämnden anförde i sitt remissvar följande.

Den 1 februari 2008 beviljades BB, född 1977, särskilt anpassad bostad för vuxna enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Insatsen innebär att den enskilde, till skillnad från insatsen gruppboende, beviljas bostad utan personalstöd. Särskilt anpassad bostad tillhandahålls av Tyresö Bostäder genom kommunens bostadskonsulent.

Den 13 februari 2008 hade biståndshandläggare CC ett samtal med sökandens gode man angående beviljad insats. Gode mannen informerades att en skriftlig begäran om lägenhet hade lämnats till kommunens bostadskonsulent som närmast skulle förhandla med Tyresö Bostäder för att få tillgång till en lämplig särskilt anpassad bostad åt sökanden.

Rutinerna i samband med att en begäran om särskilt anpassad bostad lämnas till bostadskonsulenten är att man lämnar en kort sammanfattning om den sökande i ansökan om bostaden. Förfarandet är nödvändigt för att Tyresö Bostäder överhuvudtaget ska kunna förmedla lämplig bostad i varje enskilt fall.

Den 25 april 2008 ringde biståndshandläggare CC till sökandens gode man för att meddela ett erbjudande om lägenhet till sökanden. Gode mannen ringde tillbaka den 28 april 2008 och tackade nej till detta.

Den 29 april 2008 ringde gode mannen åter upp biståndshandläggaren, hon hade då varit i kontakt med kommunens bostadskonsulent som uppgett att Tyresö Bostäder inte godkänner sökanden som hyresgäst. Motiveringen till att sökanden blivit beviljad det tidigare erbjudandet var att den bostaden var ett skyddat boende. Gode mannen var upprörd och undrade vad förvaltningen lämnat för information om sökanden.

Biståndshandläggaren förklarade för den gode mannen att en kortfattad sammanfattning utifrån utredningen lämnats i samband med begäran om bostad till bostadskonsulenten, helt i enlighet med rutinerna för ärendet. Angående frågan om skyddat boende informerade biståndshandläggaren att den bostad sökanden blivit erbjuden var en bostad som kommunen hade förtur till och att denna låg i ett hus där det finns ett seniorboende.

Under samtalet kom dessa överens om att biståndshandläggaren skulle kontakta bostadskonsulenten för att få ett skriftligt utlåtande om varför Tyresö Bostäder inte godkänner sökanden som hyresgäst.

Vid ett efterföljande samtal den 5 maj 2008 bekräftar gode mannen att hon kontaktat Tyresö Bostäders chef gällande deras motivering till att neka sökanden bostad och att hon fick besked att det skulle skickas till handläggaren på kommunen. Gode mannen uppgav att hon ville ha en kopia av utlåtandet eftersom hon tillsammans med en jurist skulle anmäla Tyresö Bostäder för diskriminering.

Den 8 maj anlände utlåtande från Tyresö Bostäder och en kopia skickades till god man.

Kort därefter JO-anmälde gode mannen Tyresö kommuns biståndshandläggare för sekretessbrott.

Frågan blir därför om förvaltningen brustit i sina rutiner och om biståndshandläggaren eller bostadskonsulenten gjort sig skyldig till olovligt utlämnande av känsliga uppgifter.

Sekretess bryts då den enskilde medger till utlämnandet. Det bör därför uppmärksammas att en förfrågan om medgivande är det regelmässiga förfarandet i samband med att förvaltningen vidarebefordrar känsliga uppgifter. Detta kunde ha gjorts tydligare i detta fall och förvaltningen tar åt sig kritiken i detta hänseende. Förvaltningen vill dock anföra att det ligger i sakens natur, i samband med ansökan om bostad via en tredje part, att vissa uppgifter måste lämnas vidare från den beställande myndigheten. Detta gäller även i samband med att man beställer utförande av vilken insats som helst.

Att Tyresö Bostäder skulle förmedla bostaden var sökanden via sin gode man väl förtrogen med. Denna måste därför ha varit införstådd med att uppgifter av visst slag varit nödvändiga att vidarebefordras till Tyresö Bostäder. Vetskapen om att vissa uppgifter skulle lämnas ut måste därför ha nått den gode mannen senast i samband med samtalet den 13 februari. God man bör därför i egenskap av sitt tysta medhållande i samband med upplysningen om att Tyresö Bostäder skulle kontaktas, anses ha medgivit detta. Det var också på detta sätt som biståndshandläggaren uppfattade situationen.

Nästa fråga blir om omfattningen av de uppgifter som lämnats ut uppenbart legat utanför det nödvändiga. Förvaltningen kan inte se att så skulle vara fallet. Omfattningen av de uppgifter som bör lämnas ut avgörs från fall till fall. Förvaltningen anser att omfattningen av de utlämnade uppgifterna även denna gång legat inom rimliga gränser.

Slutligen ställer sig förvaltningen frågande till, om utlämnandet av ovan nämnda uppgifter i samband med att kommunen beställer bostad åt sökanden inte utgör ett nödvändigt utlämnande i sekretesslagens 1:a kapitel 5:e paragrafs mening. Tyresö Bostäder kan helt enkelt inte förmedla en lämpligt anpassad bostad till kommunen utan att dessa är väl förtrogna med den sökandes specifika behov av särskilt

anpassad bostad. Ett visst minimum av uppgifter är därför nödvändiga att lämnas ut för att kommunen ska kunna fullgöra sin uppgift i ett sådant hänseende.

AA kommenterade remissvaret. Hon anförde bl.a. att hon inte hade samtyckt till att uppgifterna om BB:s s.k. levnadsvanor lämnades ut.

I ett beslut den 23 juni 2009 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Enligt 7 kap. 4 § första stycket sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men. Med socialtjänst jämföras enligt tredje stycket i samma bestämmelse bl.a. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Är sekretess föreskriven till förmån för enskild kan han eller hon enligt 14 kap. 4 § sekretesslagen samtycka till att sekretessen helt eller delvis efterges. Ett sådant samtycke behöver inte vara skriftligt utan även ett muntligt eller underförstått, s.k. presumerat, samtycke får godtas. Inom socialtjänsten, där det ofta är fråga om känsliga uppgifter, finns det dock som regel skäl att inhämta samtycket i skriftlig form eller åtminstone föra anteckningar om när och hur samtycket har inhämtats.

Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas ut om detta är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet, se 1 kap. 5 § sekretesslagen.

Av utredningen framgår att sedan BB beviljats insats enligt 9 § 9 LSS i form av särskilt anpassad bostad för vuxna, ansökte biståndshandläggaren hos Tyresö Bostäder om en sådan bostad för honom. I ansökan, som var daterad den 28 januari 2008, lämnades uppgifter om BB:s personliga förhållanden. Därvid angavs bl.a. att "BB behöver ständig tillsyn då han får aggressionsutbrott och utför tvångshandlingar som att kasta bort eller spola ner saker i toaletten, riva sönder sina kläder med mera." Det var således fråga om uppgifter för vilka sekretess enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen gällde.

Tyresö Bostäder beslutade därefter att avslå ansökan om bostad med motiveringen att det enligt inhämtade uppgifter kunde finnas "stor risk för störning på grund av BB:s levnadsvanor". I skrivelsen från Tyresö Bostäder angavs att ny prövning kunde bli aktuell efter ett provboende i ett mer skyddat boende.

Sekretess till skydd för enskild kan i princip endast efterges av den enskilde själv, dvs. i detta fall av BB. Under förutsättning att han inte var ur stånd att ge uttryck för sin mening i sekretessfrågan var det alltså inte tillräckligt med samtycke från den gode mannen, utan hans eget samtycke till utlämnande av uppgifterna erfordrades (jfr 11 kap. 5 § föräldrabalken).

Som nämndens remissvar måste förstås, var biståndshandläggarens uppfattning att BB skulle anses ha lämnat ett s.k. tyst, eller presumerat, samtycke till att uppgifterna om honom lämnades ut. Detta eftersom BB genom sin gode man kände

till att kontakt skulle tas med Tyresö Bostäder, som skulle förmedla bostaden. Nämnden har uppgett att BB:s gode man måste ha nåtts av ”vetskapen om att vissa uppgifter skulle lämnas ut” senast den 13 februari 2008. Såvitt framgår av handlingarna hade dock uppgifterna lämnats ut till Tyresö Bostäder före den tidpunkten, i månadsskiftet januari/februari. Nämndens inställning i denna del är mot den bakgrunden svårförståelig. Vidare kan enligt min mening ett eftergivande av sekretess som regel inte presumeras enbart på grund av att den enskilde, eller dennes gode man, känner till att en utomstående ska kontaktas i ärendet. I en sådan situation som den här aktuella bör handläggaren diskutera med den enskilde vilka uppgifter om honom eller henne som behöver lämnas ut och inhämta ett uttryckligt samtycke till detta. Jag anser alltså inte att det i detta fall har funnits förutsättningar att presumera ett s.k. tyst samtycke från BB.

Nämnden har även ifrågasatt om inte bestämmelsen i 1 kap. 5 § sekretesslagen varit tillämplig, dvs. om det inte varit nödvändigt att lämna ut de aktuella uppgifterna för att nämnden skulle kunna fullgöra sin verksamhet. I denna del vill jag understryka att bestämmelsen ska tillämpas restriktivt (prop. 1979/80:2 del A s. 465 och 494). Sekretessen får efterges bara i sådana fall då ett utlämnande av sekretessbelagda uppgifter är en nödvändig förutsättning för att en myndighet ska kunna fullgöra ett visst åliggande. Enligt min mening kan utlämnandet av de känsliga och detaljerade uppgifterna i detta fall inte anses ha varit nödvändigt för att nämnden skulle kunna sköta sina åligganden gentemot BB. Det kan dessutom konstateras att det var de sekretessbelagda uppgifterna om BB:s personliga förhållanden som föranledde att Tyresö Bostäder avslag hans ansökan om bostad.

Sammanfattningsvis anser jag således inte att det har funnits grund för uppfattningen att det förelegat ett samtycke till utlämnande av uppgifterna. Inte heller har omständigheterna varit sådana att 1 kap. 5 § sekretesslagen kunnat åberopas till stöd för utlämnandet. De aktuella uppgifterna var av känslig natur och borde inte ha vidarebefordrats utan att ett uttryckligt samtycke från BB – eventuellt förmedlat av den gode mannen – dessförinnan hade inhämtats och dokumenterats.

Nämnden har alltså brutit i sin tillämpning av sekretesslagen i detta fall. Av nämndens yttrande framgår att förvaltningen regelmässigt begär ett uttryckligt medgivande från den enskilde innan känsliga uppgifter vidarebefordras. Jag förutsätter att den rutinen i fortsättningen följs.

Ärendet avslutas med den kritik som framgår av det anförda.